ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (druhá komora)

z 10. septembra 2009 *

Vo veci C-199/08,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 234 ES, podaný rozhodnutím Oberster Gerichtshof (Rakúsko) z 23. apríla 2008 a doručený Súdnemu dvoru 15. mája 2008, ktorý súvisí s konaním:

Erhard Eschig

proti

UNIQA Sachversicherung AG,

SÚDNY DVOR (druhá komora),

v zložení: predseda druhej komory C. W. A. Timmermans, sudcovia J.-C. Bonichot, J. Makarczyk, P. Kūris a C. Toader (spravodajkyňa),

* Jazyk konania: nemčina.

generálna advokátka: V. Trstenjak,
tajomník: K. Malacek, referent,

so zreteľom na písomnú časť konania a po pojednávaní z 11. marca 2009,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

— E. Eschig, v zastúpení: E. Salpius, Rechtsanwalt,

— UNIQA Sachversicherung AG, v zastúpení: M. Paar, Rechtsanwalt,

— rakúska vláda, v zastúpení: C. Pesendorfer a J. Bauer, splnomocnení zástupcovia,

— česká vláda, v zastúpení: M. Smolek, splnomocnený zástupca,

— Komisia Európskych spoločenstiev, v zastúpení: N. Yerrell a G. Braun, splnomocnení zástupcovia,

po vypočutí návrhov generálnej advokátky na pojednávaní 14. mája 2009,

vyhlásil tento

Rozsudok

1 Tento návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu článku 4 ods. 1 smernice Rady 87/344/EHS z 22. júna 1987 o koordinácii zákonov, iných právnych predpisov a správnych opatrení týkajúcich sa poistenia právnej ochrany (Ú. v. ES L 185, s. 77; Mim. vyd. 06/001, s. 187.

2 Uvedený návrh bol podaný v rámci sporu medzi E. Eschigom a poisťovacou spoločnosťou UNIQA Sachversicherung AG (ďalej len „UNIQA“) vo veci úhrady určitých nákladov právneho zastúpenia a platnosti klauzuly obsiahnutej vo všeobecných podmienkach poistenia právnej ochrany, ktorá oprávňuje poisťovateľa v prípade, keď záujmy viacerých poistených smerujú proti rovnakým odporcom a vychádzajú z rovnakého alebo podobného dôvodu, obmedziť svoje plnenie na vedenie „pilotného“ konania alebo prípadne na spoločné žaloby či iné spoločné formy uplatňovania nárokov na nápravu prostredníctvom ním zvolených právnych zástupcov.

Právny rámec

Právna úprava Spoločenstva

3 Jedenáste a dvanáste odôvodnenie smernice 87/344 znie takto:

„keďže záujem osôb, ktoré majú krytie právnej ochrany znamená, že poistená osoba musí dokázať vybrať si [si môže vybrať — *neoficiálny preklad*] právnika alebo inú osobu náležito kvalifikovanú podľa vnútroštátneho práva pri ľubovoľnom vyšetrovaní alebo konaní [pri akomkoľvek súdnom alebo správnom konaní — *neoficiálny preklad*] a vždy, keď sa vyskytne konflikt záujmov;

keďže členské štáty by mali mať možnosť vyňať poisťovne z povinnosti poskytovať poistenej osobe tento voľný výber právnika ak poistenie právnej ochrany je obmedzené na prípady vznikajúce z používania cestných vozidiel na ich území a ak sa splnia iné reštriktívne podmienky.“

4 Článok 3 smernice 87/344 stanovuje:

„1. Krytie právnej ochrany je upravené osobitnou poistnou zmluvou ako zmluvou pre iné odvetvia poistenia, alebo je upravené v samostatnej časti jednej poistnej zmluvy, v ktorej sa upresní povaha krytia právnej ochrany a, ak to vyžaduje členský štát, aj výška príslušného poistného.

2. Každý členský štát prijme potrebné opatrenia, aby zabezpečil, že poisťovne usadené na jeho území prijmú v súlade s možnosťou stanovenou členským štátom, alebo podľa vlastného výberu, ak s tým členský štát súhlasí, najmenej jedno z nasledujúcich alternatívnych riešení:

a) poisťovňa zabezpečí, že žiaden pracovník, ktorý sa zaoberá správou plnení pri poistení právnej ochrany alebo právnym poradenstvom súčasne s nimi nebude vykonávať podobnú činnosť

— ak je poisťovňa viacodvetvová, pre iné odvetvie, v ktorom je činná,

— bez ohľadu na to, či je poisťovňa viacodvetvová alebo špecializovaná, v inej poisťovni, ktorá je finančne, obchodne alebo administratívne spojená s prvou poisťovňou a poskytuje poistenie v jednom alebo viacerých iných poistných odvetviach stanovených v smernici 73/239/EHS;

b) poisťovňa poverí správou plnení v súvislosti s poistením právnej ochrany inú poisťovňu, ktorá má samostatnú právnu subjektivitu. Táto poisťovňa bude uvedená v samostatnej zmluve alebo v samostatnej časti uvedenej v odseku 1. Ak je poisťovňa, ktorá má samostatnú právnu subjektivitu, prepojená s poisťovňou, ktorá vykonáva jedno alebo viac iných odvetví poistenia uvedených v písmene A prílohy k smernici 73/239/EHS, pracovníci poisťovne, ktorí sa zaoberajú spracovaním plnení alebo právnym poradenstvom spojeným s týmto spracovaním, nesmú súčasne vykonávať rovnakú alebo podobnú činnosť v inej poisťovni. Členské štáty môžu ďalej stanoviť rovnaké požiadavky pre členov riadiaceho orgánu;

c) poisťovňa v zmluve poskytne poistenej osobe právo zveriť obhajobu jej záujmov od chvíle, od ktorej má právo nárokovať si od svojho poisťovateľa podľa poistky,

právnikovi podľa jej výberu alebo v miere, v akej to vnútroštátne právo povoľuje, akejkoľvek inej náležito spôsobilej osobe.

3. Nech sa prijme ktorékoľvek riešenie, záujem osôb, ktoré majú krytie právnej ochrany, sa bude považovať za zachované ekvivalentným spôsobom podľa tejto smernice.“

5 Článok 4 smernice 87/344 znie takto:

„1. Akákoľvek zmluva o poistení právnej ochrany bude vyslovene uznávať, že:

a) poistená osoba má právo slobodného výberu právnika alebo inej osoby náležito kvalifikovanej podľa vnútroštátneho práva s cieľom obhajovať, zastupovať alebo slúžiť záujmom poistenej osoby v akomkoľvek vyšetrovaní alebo konaní [v akomkoľvek súdnom alebo správnom konaní — *neoficiálny preklad*];

b) poistená osoba si slobodne vyberie právnika alebo, ak to uprednostní a pokiaľ to umožňuje vnútroštátne právo, akúkoľvek inú náležito spôsobilú osobu, ktorá bude slúžiť jej záujmom vždy, keď vznikne konflikt záujmov.

2. Právnik znamená akúkoľvek osobu, ktorá je oprávnená vykonávať svoje povolanie podľa jedného z označení stanovených v smernici Rady 77/249/EHS z 22. marca 1977 na uľahčenie účinného výkonu slobody právnikov poskytovať služby.“

6 Článok 5 smernice 87/344 stanovuje:

„1. Každý členský štát môže poskytnúť výnimku z uplatňovania článku 4 ods. 1 pre poistenie právnej ochrany, ak sú splnené tieto podmienky:

a) poistenie je obmedzené na prípady vznikajúce z používania cestných vozidiel na území daného členského štátu;

b) poistenie je spojené so zmluvou o poskytovaní pomoci v prípade nehody alebo poruchy týkajúcej sa cestného vozidla;

c) ani poisťovateľ právnej ochrany ani poisťovateľ poskytovania pomoci nie je činný v žiadnom odvetví poistenia zodpovednosti;

d) sú prijaté opatrenia, aby právne poradenstvo a zastupovanie každej strany v spore bolo realizované úplne nezávislými právnikmi, keď tieto stany sú poistené na právnu ochranu rovnakým poisťovateľom.

2. Výnimka poskytnutá členským štátom poisťovni podľa odseku 1 neovplyvní uplatňovanie článku 3 ods. 2.“

7 Článok 6 smernice 87/344 stanovuje:

„Členský štát prijme všetky vhodné opatrenia, aby zabezpečil, že bez toho, aby tým bolo dotknuté právo obrátiť sa s opravným prostriedkom na súdny orgán, ktoré môže byť stanovené vnútroštátnym právom, sa ustanoví arbitráž alebo iný postup, ktorý poskytuje porovnateľné záruky objektívnosti, pričom v prípade rozdielnosti názorov medzi poisťovateľom právnej ochrany a jeho poisteným, umožní prijať rozhodnutie o postoji, ktorý sa prijme s cieľom spor vyriešiť.

V zmluve o poistení musí byť uvedené právo poistenej osoby využiť takýto postup.“

8 Článok 7 smernice 87/344 znie takto:

„V prípade konfliktu záujmov alebo nezhody o spôsobe urovnania sporu poisťovateľ právnej ochrany alebo podľa potreby úrad pre vysporiadanie škôd bude informovať poistenú osobu o

— práve uvedenom v článku 4,

— možnosti využiť postup uvedený v článku 6.“

Vnútroštátna právna úprava

9 Pravidlo slobodného výberu právneho zástupcu osobou, ktorá má krytie právnej ochrany, upravuje § 158k rakúskeho zákona z 2. decembra 1958, zmeneného a doplneného zákonom z 11. februára 1993 o poistných zmluvách (Versicherungsvertragsgesetz, ďalej len „VersVG“), prijatého na účely prebratia článku 4 smernice 87/344.

10 § 158k VersVG stanovuje:

„1. Poistený je oprávnený slobodne si zvoliť na svoje zastupovanie v akomkoľvek súdnom alebo správnom konaní svojho náležite kvalifikovaného zástupcu oprávneného zastupovať účastníkov konania na základe jeho povolania. Okrem toho si môže poistený slobodne vybrať právneho zástupcu na ďalšiu ochranu jeho právnych záujmov vždy, keď dochádza ku konfliktu záujmov na strane poisťovateľa.

2. V poistnej zmluve môže byť stanovené, že poistený si môže na zastupovanie v súdnom alebo správnom konaní zvoliť len osoby oprávnené zastupovať účastníkov konania na základe svojho povolania, ktoré majú svoje kancelárie v sídle súdneho alebo správneho orgánu príslušného pre dané konanie v prvom stupni. V prípade, ak aspoň štyri osoby, ktoré spĺňajú tieto podmienky, nemajú v uvedenom sídle svoju kanceláriu, musí byť právo voľby rozšírené na osoby z obvodu príslušného prvostupňového súdu, v ktorom sa dotknutý orgán nachádza.

3. Poistený musí byť informovaný o práve, ktorého je držiteľom podľa odseku 1 prvej vety, pokiaľ požaduje zabezpečenie právneho zástupcu v súdnom alebo v správnom konaní; musí byť informovaný o práve, ktorého je držiteľom podľa odseku 1 druhej vety v prípade vzniku konfliktu záujmov. Ak poisťovateľ poveril správou plnení v súvislosti s náhradou škody inú poisťovňu, vzťahuje sa informačná povinnosť na túto poisťovňu.“

Spor vo veci samej a prejudiciálne otázky

11 E. Eschig, ktorý je rakúskym štátnym príslušníkom, uzatvoril v poisťovacej spoločnosti UNIQA zmluvu o poistení právnej ochrany, v ktorej bolo dohodnuté uplatnenie všeobecných podmienok poistenia právnej ochrany („Allgemeine Bedingungen für die Rechtsschutz Versicherung“, ďalej len „ARB z roku 1995“).

12 Článok 6.7.3 ARB z roku 1995 stanovuje:

„Ak majú viacerí poistení na zabezpečenie svojich právnych záujmov uzatvorené poistenie právnej ochrany na základe jednej alebo viacerých poistných zmlúv a ak smerujú ich záujmy na základe rovnakého alebo podobného dôvodu proti tomu istému odporcovi alebo odporcom, je poisťovateľ oprávnený svoje plnenie predbežne obmedziť na mimosúdne zastupovanie právnych záujmov poistených a vedenie nevyhnutného počtu ‚pilotných' súdnych konaní prostredníctvom ním zvoleného právneho zástupcu.

Ak alebo len čo nie sú poistení v dôsledku týchto opatrení dostatočne chránení proti strate svojich nárokov, najmä v dôsledku hroziaceho premlčania, preberá poisťovateľ aj náklady na spoločné žaloby alebo iné spoločné formy súdnej a mimosúdnej ochrany záujmov prostredníctvom ním zvoleného právneho zástupcu.“

13 E. Eschig, ako aj niekoľko tisíc iných investorov, ktorých časť mala s poisťovacou spoločnosťou UNIQA uzatvorené poistenie právnej ochrany, investoval peniaze v investičných spoločnostiach AMIS Financial Consulting AG a AMIS Asset Management Investment Services AS, ktoré sa postupne stali insolventné.

14 E. Eschig preto poveril advokátsku kanceláriu Salpius Rechtsanwalts GmbH, aby ho zastupovala vo viacerých konaniach, ako je konkurzné konanie uvedených spoločností, trestné stíhanie proti orgánom týchto spoločností, ako aj konanie vedené proti Rakúskej republike vo veci zanedbania dohľadu nad finančným trhom.

15 E. Eschig požiadal spoločnosť UNIQA, aby potvrdila, že náklady na už uskutočnené a budúce úkony advokátov, ktorých si vybral, budú uhradené z titulu poistenia právnej ochrany.

16 UNIQA túto žiadosť na základe ustanovení článku 6.7.3 ARB z roku 1995 zamietla.

17 E. Eschig podal žalobu na Landesgericht Salzburg, ktorou sa domáha určenia, po prvé, že spoločnosť UNIQA je povinná uhradiť náklady za úkony jeho advokátov v uskutočnených a budúcich konaniach a, po druhé, že článok 6.7.3 ARB z roku 1995 je neplatný, a teda nie je súčasťou zmluvy o poistení právnej ochrany.

18 Tento súd žalobu zamietol, pričom uviedol, že článok 6.7.3 ARB z roku 1995 nie je v rozpore s § 158k VersVG vykladaným z hľadiska článku 4 ods. 1 smernice 87/344, ale naopak ho dopĺňa a poskytuje riešenie v prípadoch hromadnej škody.

19 E. Eschig podal proti tomuto rozhodnutiu odvolanie, ktoré Oberlandesgericht Linz zamietol. Odvolací súd najmä konštatoval, že obmedzenie, ktoré zaviedol článok 6.7.3 ARB z roku 1995, bolo v súlade so smernicou 87/344.

20 Oberster Gerichsthof, ktorý rozhoduje o opravnom prostriedku „Revision“ proti tomuto poslednému uvedenému rozhodnutiu, si kladie otázku, ako sa má vykladať článok 4 smernice 87/344.

21 Na jednej strane vnútroštátny súd konštatuje, že doslovný výklad článku 4 tejto smernice a skutočnosť, že jej článok 5 stanovuje jedinú výnimku zo zásady slobodného výberu právneho zástupcu, hovorí v prospech E. Eschiga.

22 Na druhej strane podľa uvedeného súdu teleologický výklad článku 4 poskytuje niekoľko dôvodov na to, aby bol poisťovateľ oprávnený vybrať právneho zástupcu v mene poistených, pokiaľ je väčší počet týchto osôb poškodený tou istou udalosťou.

23 Vzhľadom na to, že náklady na spoločnú žalobu sú výrazne nižšie než náklady na viacero jednotlivých žalôb, existuje tak nebezpečenstvo, že poisťovne budú kryť hromadné škody len za podmienky, že budú oprávnené samy určiť právneho zástupcu pre všetkých poistených.

24 Okrem toho článok 6.7.3 ARB z roku 1995 dopĺňa zásadu slobodného výberu právneho zástupcu stanovenú v smernici 87/344.

25 Vnútroštátny súd sa takisto zaoberá otázkou vhodných kritérií pre vymedzenie pojmu hromadnej škody. Podľa vnútroštátneho súdu sa klauzula, ktorá poisťovateľa oprávňuje vybrať právneho zástupcu, pokiaľ je dotknutých „viacero poistených“, zdá byť v rozpore s cieľmi a požiadavkami smernice 87/344.

26 Za týchto podmienok Oberster Gerichtshof rozhodol konanie prerušiť a položiť Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky:

„1. Má sa článok 4 ods. 1 smernice 87/344… vykladať v tom zmysle, že mu odporuje klauzula nachádzajúca sa vo všeobecných poistných podmienkach poisťovateľa právnej ochrany, ktorá poisťovateľa v prípade poistných udalostí, pri ktorých došlo k poškodeniu väčšieho počtu poistených tou istou udalosťou (napríklad platobnou neschopnosťou spoločnosti poskytujúcej investičné služby), oprávňuje vybrať právneho zástupcu, a tým obmedzuje právo jednotlivého poisteného na slobodný výber právneho zástupcu (klauzula nazývaná ‚hromadná škoda')?

2. V prípade zápornej odpovede na prvú otázku: za akých podmienok ide o ‚hromadnú škodu', ktorá v zmysle uvedenej smernice (resp. jej doplnenia) umožňuje priznať právo slobodného výberu právneho zástupcu poisťovateľovi namiesto poistenému?"

O prejudiciálnych otázkach

O prvej otázke

27 Vnútroštátny súd sa svojou prvou otázkou v podstate pýta, či sa má článok 4 ods. 1 písm. a) smernice 87/344 vykladať v tom zmysle, že si poisťovateľ právnej ochrany v prípade, keď je väčší počet poistených poškodený tou istou udalosťou, môže vyhradiť právo sám vybrať právneho zástupcu všetkých dotknutých poistených.

Pripomienky predložené Súdnemu dvoru

28 E. Eschig, ako aj rakúska a česká vláda, zastávajú názor, že článok 4 ods. 1 písm. a) tejto smernice sa má vykladať v tom zmysle, že mu odporuje výklad vnútroštátnej právnej úpravy, podľa ktorej si poisťovateľ môže vyhradiť právo vybrať právneho zástupcu v prípade, keď je tou istou udalosťou poškodených viacero poistených.

29 Článok 4 ods. 1 písm. a) uvedenej smernice má všeobecný dosah a bez vzťahu k predchádzaniu alebo vylúčeniu konfliktu záujmov stanovuje osobitnú záruku v prospech osôb, ktoré majú krytie právnej ochrany. Teleologické obmedzenie, alebo obmedzenie založené na finančných záujmoch poisťovateľov, o aké ide vo veci samej, je preto neprípustné.

30 UNIQA a Komisia Európskych spoločenstiev zastávajú opačný názor.

31 UNIQA a Komisia v podstate zastávajú názor, že článok 4 ods. 1 písm. a) smernice 87/344 nepriznáva osobe, ktorá má krytie právnej ochrany, samostatné právo na slobodný výber právneho zástupcu. Toto právo teda môže byť obmedzené najmä v prípade, keď je poškodený väčší počet poistených tou istou udalosťou. UNIQA a Komisia svoju argumentáciu opierajú o cieľ a kontext smernice 87/344, ako aj o znenie článku 4 ods. 1 písm. a) v spojení s článkom 3 ods. 2 a článkom 5 tejto smernice z hľadiska jej odôvodnení.

32 UNIQA a Komisia tak tvrdia, že hlavným cieľom smernice 87/344 je predísť alebo vylúčiť konflikt záujmov medzi osobami, ktoré majú krytie právnej ochrany, a poisťovateľmi a na tento účel táto smernica ponúka členským štátom výber z troch možností. Členské štáty si môžu zvoliť systém povinnej špecializácie uvedený v ôsmom

odôvodnení smernice 87/344, zmluvnú úpravu podľa článku 3 ods. 1 smernice 87/344 alebo použiť riešenia stanovené v článku 3 ods. 2 tejto smernice.

33 Zásada slobodného výberu právneho zástupcu stanovená v článku 4 ods. 1 písm. a) smernice 87/344 sa uplatní len na prípad stanovený v článku 3 ods. 2 písm. c) tejto smernice.

34 Pokiaľ by sa podľa Komisie článok 4 ods. 1 písm. a) uvedenej smernice uplatnil na všetky riešenia uvedené v jej článku 3 ods. 2, boli by prvé dve riešenia zbavené relevantnosti a obmedzené na jednoduché doplňujúce ustanovenia, keďže by bolo vždy použité riešenie uvedené v článku 3 ods. 2 písm. c) tejto smernice.

35 UNIQA svoju argumentáciu tiež zakladá na znení jedenásteho odôvodnenia smernice 87/344, ktoré priznáva právo slobodne si vybrať svojho právneho zástupcu vždy, keď dôjde ku konfliktu záujmov. V dôsledku toho treba vyvodiť záver, že v prípade neexistencie konfliktu záujmov právo slobodne si vybrať svojho právneho zástupcu neexistuje.

36 UNIQA okrem toho uvádza, že sa v priebehu roka 1987, v ktorom bola prijatá smernica 87/344, uvažovalo len o individuálnych škodách a ochrane tých, ktorí nimi boli poškodení, takže na hromadné škody sa táto smernica nevzťahovala.

37 Okrem toho výnimka uvedená v článku 5 smernice 87/344 je dôkazom toho, že výnimky zo slobodného výberu právneho zástupcu sú možné a prípustné. Podľa spoločnosti UNIQA uvedený článok nie je absolútnou výnimkou, ale len obyčajným

príkladom. UNIQA preto zastáva názor, že zohľadnenie hromadných škôd si v záujme osôb, ktoré majú krytie právnej ochrany, vyžaduje uskutočnenie analogického výkladu článku 5 tejto smernice.

Odpoveď Súdneho dvora

38 Úvodom treba pripomenúť ustálenú judikatúru Súdneho dvora, podľa ktorej je pre výklad ustanovenia práva Spoločenstva potrebné zohľadniť nielen jeho pojmy, ale tiež jeho kontext a ciele, ktoré sledujú právne predpisy, ktorých je súčasťou (pozri rozsudky zo 17. novembra 1983, Merck, 292/82, Zb. s. 3781, bod 12; z 21. februára 1984, St. Nikolaus Brennerei und Likörfabrik, 337/82, Zb. s. I-1051, bod 10; zo 14. októbra 1999, Adidas, C-223/98, Zb. s. I-7081, bod 23; zo 14. júna 2001, Kvaerner, C-191/99, Zb. s. I-4447, bod 30, ako aj zo 7. júna 2005, VEMW a i., C-17/03, Zb. s. I-4983, bod 41).

39 V tejto súvislosti treba uviesť, že z preambuly smernice 87/344 vyplýva, že táto smernica má jednak uľahčiť slobodu usadzovania sa poisťovacích spoločností odstránením prekážok, ktoré vyplývajú z vnútroštátnych právnych úprav zakazujúcich kumuláciu poistenia právnej ochrany s inými poistnými odvetviami, a jednak chrániť záujmy poistených predovšetkým čo možno najväčším vylúčením prípadných konfliktov záujmov a umožnením riešenia sporov medzi poisťovateľmi a poistenými.

40 Uvedená smernica na tento účel zaviedla jednak organizačné a zmluvné opatrenia a jednak určitý počet osobitných záruk v prospech poistených.

41 Pokiaľ ide o organizačné a zmluvné opatrenia, článok 3 ods. 2 smernice 87/344 dáva poisťovateľom možnosť, aby správou plnení boli poverení rozdielni zamestnanci v rámci tej istej poisťovne, alebo aby správou plnení bola poverená právne odlišná

poisťovňa. Článok 3 ods. 2 písm. c) tejto smernice navyše umožňuje vylúčiť konflikty záujmov priznaním poistenému slobody výberu jeho právneho zástupcu, len čo sa preukáže existencia poistnej udalosti, na ktorú sa vzťahuje poistenie.

42 Podľa článku 3 ods. 3 smernice 87/344 každé z týchto riešení je považované za ekvivalentným spôsobom zaručujúce záujem osôb, ktoré majú krytie právnej ochrany. Každému členskému štátu prislúcha zabezpečiť, aby poisťovne usadené na jeho území prijali aspoň jedno z týchto alternatívnych riešení. Členský štát však môže uložiť jedno z týchto riešení alebo ponechať poisťovniam možnosť vybrať si z viacero alternatívnych riešení.

43 Článok 3 ods. 1 smernice 87/344 navyše stanovuje, že poistenie právnej ochrany musí byť predmetom osobitnej poistnej zmluvy odlišnej od zmluvy vypracovanej pre iné odvetvia poistenia, alebo predmetom samostatnej časti jednej poistnej zmluvy, v ktorej sa upresní povaha obsahu poistenia. Členské štáty môžu poisťovateľom uložiť povinnosť uviesť takisto výšku príslušného poistného.

44 Pokiaľ ide o osobitné záruky, táto smernica priznáva poisteným právo slobodného výberu právneho zástupcu v konaniach uvedených v jej článku 4 písm. a) alebo podľa písm. b) tohto článku, ak dôjde ku konfliktu záujmov.

45 Ako vyplýva z článkov 4, 6 a 7 smernice 87/344, práva priznané poisteným uvedenými článkami majú zabezpečiť širokú ochranu záujmov poisteného bez toho, aby sa táto ochrana obmedzovala na situácie, v ktorých dochádza ku konfliktu záujmov.

46 Treba tiež uviesť, že zo znenia článkov 3 až 5 smernice 87/344, ako aj z kontextu tejto smernice vyplýva, že právo na slobodný výber svojho právneho zástupcu je v medziach stanovených každým z týchto článkov všeobecným a samostatným spôsobom priznané každému poistenému.

47 Po prvé treba teda pripomenúť, že článok 4 ods. 1 smernice 87/344 priznáva poistenému právo na slobodný výber svojho právneho zástupcu, ale s výnimkou situácií, v ktorých dochádza ku konfliktu záujmov, toto právo obmedzuje na súdne a správne konania. Použitie prídavného mena „akákoľvek“, ako aj času slovesa „uznávať“ znamená všeobecný dosah a záväznosť tohto pravidla.

48 Po druhé treba zdôrazniť, že toto ustanovenie určuje minimálnu úroveň slobody, ktorá musí byť poistenému priznaná bez ohľadu na to, aké riešenie stanovené v článku 3 ods. 2 tejto smernice poisťovňa prijme.

49 V tejto súvislosti treba uviesť, že vlastná pôsobnosť opatrení upravených v článku 3 ods. 2 písm. a) a b) smernice 87/344 zostáva zachovaná aj v prípade, že z článku 4 ods. 1 písm. a) tejto smernice je vyvodzované samostatné právo osoby, ktorá má krytie právnej ochrany, na slobodný výber jej právneho zástupcu.

50 Riešenie stanovené v článku 3 ods. 2 písm. c) smernice 87/344 totiž poisteným dáva širšie práva než článok 4 ods. 1 písm. a) tejto smernice. Ustanovenie uvedené ako posledné totiž priznáva právo na slobodný výber svojho právneho zástupcu len v prípade, že sa začalo súdne alebo správne konanie. Naproti tomu podľa riešenia uvedeného v článku 3 ods. 2 písm. c) uvedenej smernice má poistený právo zveriť obhajobu svojich záujmov právnemu zástupcovi od okamihu, keď mu vzniká právo nárokovať si od svojho poisťovateľa plnenie podľa poistnej zmluvy, teda aj pred začatím akéhokoľvek súdneho alebo správneho konania.

51 Navyše by podľa výkladu navrhovaného spoločnosťou UNIQA a Komisiou článok 4 ods. 1 písm. a) smernice 87/344 nemal žiadnu pôsobnosť. V prípade výberu riešenia stanoveného v článku 3 ods. 2 písm. c) tejto smernice by totiž právo na slobodný výber svojho právneho zástupcu existovalo už pred začatím akéhokoľvek správneho či súdneho konania. Pokiaľ by sa článok 4 ods. 1 písm. a) uvedenej smernice použil len v prípade voľby tohto prvého návrhu, bol by článok 4 ods. 1 písm. a) smernice 87/344 zbavený akéhokoľvek normatívneho obsahu.

52 Okrem toho jedenáste odôvodnenie smernice 87/344 potvrdzuje, že právo na slobodný výber svojho právneho zástupcu v rámci súdneho alebo správneho konania nesúvisí so vznikom konfliktu záujmov.

53 V tejto súvislosti by síce slová „und zwar immer“ použité v nemeckej verzii uvedeného odôvodnenia smernice 87/344 mohli byť vykladané tak, že podmieňujú právo na slobodný výber právneho zástupcu vznikom konfliktu záujmov. Na taký výklad sa však nemožno odvolávať na podporu zúženého chápania článku 4 ods. 1 písm. a) tejto smernice.

54 Po prvé podľa ustálenej judikatúry potreba jednotného výkladu smerníc Spoločenstva vylučuje, aby bol v prípade pochybností text ustanovenia posudzovaný samostatne, a naopak vyžaduje, aby bol vykladaný a uplatňovaný s prihliadnutím na znenie verzií vyhotovených v ostatných úradných jazykoch (pozri v tomto zmysle rozsudky z 2. apríla 1998, EMU Tabac a i., C-296/95, Zb. s. I-1605, bod 36; zo 17. júna 1998, Mecklenburg, C-321/96, Zb. s. I-3809, bod 29, ako aj z 26. mája 2005, Kingscrest Associates a Montecello, C-498/03, Zb. s. I-4427, bod 26).

55 Ako pritom uvádza generálna advokátka v bode 71 svojich návrhov, z porovnania jednotlivých jazykových verzií vyplýva, že právo na slobodný výber svojho právneho zástupcu v rámci akéhokoľvek súdneho alebo správneho konania sa priznáva nezávisle od vzniku konfliktu záujmov.

56 Po druhé, ako uviedla Komisia, pokiaľ by sa slová „und zwar immer“ vykladali v zmysle navrhovanom spoločnosťou UNIQA, ustanovenia článku 4 ods. 1 písm. a) smernice 87/344 boli by zbavené svojej podstaty z dôvodu, lebo ich normatívny obsah už prevzal článok 4 ods. 1 písm. b) tejto smernice.

57 Po tretie, ako uviedla generálna advokátka v bode 73 svojich návrhov, ani z pôvodného návrhu smernice predloženého Komisiou, ani z ďalších prípravných aktov nevyplývajú indície o tom, že článkom 4 ods. 1 písm. a) smernice 87/344 normotvorca Spoločenstva zamýšľal vytvoriť iba ďalší nástroj na vylúčenie konfliktu záujmov, a nie samostatné právo na výber svojho právneho zástupcu.

58 Z histórie vzniku smernice možno naopak vyvodiť záver, že pôvodný cieľ zaručiť vo všetkých zmluvách o poistení právnej ochrany právo na slobodný výber právneho zástupcu, ktoré nie je podmienené existenciou konfliktu záujmov, bol zachovaný, aj keď bol obmedzený na súdne a správne konanie.

59 Po štvrté treba uviesť, že článok 5 smernice 87/344 určite oprávňuje členské štáty vyňať z uplatnenia článku 4 ods. 1 tejto smernice niektoré prípady vyplývajúce z používania cestných vozidiel. Táto výnimka z práva na slobodný výber svojho právneho zástupcu však musí byť vykladaná reštriktívne, a preto ju nemožno použiť analogicky.

60 Okrem toho je nesporné, že normotvorca Spoločenstva nepočítal s výnimkou v prípade, keď je väčší počet poistených poškodených tou istou udalosťou.

61 UNIQA a Komisia v tejto súvislosti uvádzajú, že hromadné škody v čase prijatia smernice 87/344 ešte neboli známe. Právo na slobodný výber svojho právneho zástupcu podľa článku 4 ods. 1 písm. a) tejto smernice teda nemožno uplatniť v prípade hromadnej škody.

62 Takúto argumentáciu nemožno prijať.

63 Na jednej strane prípad udalostí ovplyvňujúcich rovnakým spôsobom veľký počet osôb totiž nie je nový. Ako uviedol E. Eschig, niekoľko prípadov existovalo už pred prijatím smernice 87/344.

64 Na druhej strane aj za predpokladu, že nové okolnosti viedli na úrovni členských štátov k zvyšovaniu počtu žalôb týkajúcich sa spoločnej ochrany záujmov členov určitej skupiny osôb, nemôžu také okolnosti za súčasného stavu práva Spoločenstva obmedziť slobodu osôb, ktoré majú krytie právnej ochrany, aby sa pripojili či nepripojili k takej žalobe, a prípadne si vybrali právneho zástupcu.

65 Napokon treba spresniť, že smernica 87/344 nemá za cieľ úplnú harmonizáciu zmlúv o poistení právnej ochrany na úrovni členských štátov a že za súčasného stavu práva Spoločenstva majú členské štáty naďalej možnosť určiť režim uplatniteľný na uvedené zmluvy.

66 Členské štáty však musia pri výkone svojich právomocí v tejto oblasti dodržiavať právo Spoločenstva, a konkrétne článok 4 smernice 87/344.

67 Okrem toho treba pripomenúť, že vnútroštátnemu súdu prislúcha vykladať ustanovenia VersVG v čo možno najväčšej miere z hľadiska znenia a účelu smernice 87/344 so zreteľom na vyššie uvedený výklad jej článku 4 ods. 1, aby dosiahol výsledok, ktorý táto smernica sleduje, a dosiahol tak súlad s článkom 249 tretím odsekom ES (pozri v tomto zmysle najmä rozsudok z 5. októbra 2004, Pfeiffer a i., C-397/01 až C-403/01, Zb. s. I-8835, bod 113).

68 V dôsledku toho na prvú otázku treba odpovedať, že článok 4 ods. 1 písm. a) smernice 87/344 sa má vykladať v tom zmysle, že si poisťovateľ právnej ochrany v prípade, keď je väčší počet poistených poškodený tou istou udalosťou, nemôže vyhradiť právo sám vybrať právneho zástupcu všetkých dotknutých poistených.

O druhej otázke

69 Vzhľadom na odpoveď na prvú otázku nie je potrebné odpovedať na druhú otázku.

O trovách

70 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdnym dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (druhá komora) rozhodol takto:

Článok 4 ods. 1 písm. a) smernice Rady 87/344/EHS z 22. júna 1987 o koordinácii zákonov, iných právnych predpisov a správnych opatrení týkajúcich sa poistenia právnej ochrany sa má vykladať v tom zmysle, že si poisťovateľ právnej ochrany v prípade, keď je väčší počet poistených poškodený tou istou udalosťou, nemôže vyhradiť právo sám vybrať právneho zástupcu všetkých dotknutých poistených.

Podpisy